

УДК 327.44

СПІЛЬНА ПОЛІТИКА БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ: ФРАНЦУЗЬКЕ БАЧЕННЯ

Мудрицька К. О.

Аспірантка кафедри міжнародних відносин і зовнішньої політики Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Науковий керівник: доктор історичних наук, професор Манжола В. А.

Анотація. У статті розглядаються пропозиції Франції щодо подальшого розвитку СПБО, результати реалізації цих ініціатив, а також перешкоди, які заважають поглибленню військово-політичної інтеграції в ЄС за французьким сценарієм. Визначена роль СПБО в євроінтеграційній стратегії Парижа та цілі, які ставить перед собою Франція в цьому напрямку. Окреслені основні практичні проекти в рамках СПБО, за які активно виступав Париж і які поступово реалізуються. Проаналізовані позиції інших держав-членів ЄС щодо французького варіанту розвитку СПБО, особлива увага серед яких приділена Німеччині та Великій Британії. Берлін в цілому підтримує ініціативи Парижа в сфері військово-політичної інтеграції в ЄС, але німецьке бачення подальшого розвитку СПБО в концептуальному плані відрізняється від французького. Лондон завжди певним чином знаходився «осторонь» ініціатив в рамках СПБО, оскільки надає пріоритет НАТО, а СПБО розглядає як додатковий практичний інструмент. У статті також окреслені перспективи подальшого розвитку СПБО.

Ключові слова: Франція, ЄС, СПБО, військові засоби, кризове регулювання, Німеччина, Велика Британія.

Постановка проблеми. Питання безпеки завжди займали одне з провідних місць в політиці держав та привертала увагу міжнародної спільноти. В сучасному світі безпекове середовище характеризується невизначеністю та непередбачуваністю, що значним чином зумовлено природою транскордонних ризиків і загроз. Терористичні акти, захоплення іноземних заручників відбуваються не лише у «гарячих точках» планети, а й у відносно «спокійних» місцях. Для протидії або принаймні мінімізації цих та інших загрозливих явищ країни об'єднують свої зусилля. В рамках Європейського Союзу в 1999 р. була створена Європейська політика безпеки і оборони (ЄПБО), яка стала основою для подальшої розбудови військово-політичної інтеграції в ЄС. Франція зіграла одну з провідних ролей в процесі започаткування та становлення ЄПБО і продовжує висувати пропозиції, що спрямовані на поглиблення співробітництва між європейськими країнами в сфері безпеки. Дослідження французького бачення подальшого розвитку ЄПБО важливо не лише для розуміння цілей зовнішньої політики Парижа, а й для пізнання особливостей розвитку європейської системи безпеки, а також перешкод, які існують в цьому плані.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Євроінтеграційній політиці Франції присвячена велика кількість публікацій, в яких зокрема розглядається позиція Парижа щодо розвитку СПБО. Серед них варто назвати роботи Ф. Шарійона [1], Р. Деусса, М. Коопмана, Дж. Шилда, Є. О. Обічкіної, Т. В. Звереві. Власне французька політика по відношенню до СПБО висвітлюється у працях П. Рікер [2], Ф. Терпана [3], К. Маззуселлі, А. Менона. Найбільш деталізований і глибокий аналіз позицій і ролі Франції (а також Великої Британії) в СПБО подається в роботах Дж. Ховорта [4; 5].

Серед українських дослідників, які пишуть про політику Франції щодо СПБО, варто зазначити про публікації О. І. Шаповалової [6; 7], О. Л. Хилько, В. В. Авраменко [8].

Франко-німецькі ініціативи та протиріччя в сфері розбудови військово-політичної інтеграції в ЄС висвітлюються в роботах М. Меймета та Д. Гьолера [9], Л.-М. Клуе і А. Марчетті [10], Г. Штарка, К. Мажор [11]. Політика Британії щодо розвитку СПБО знайшла відображення в публікаціях Дж. Ліндлі-Френча, Б. Джонса [12], К. Маззуселлі.

Разом з тим, практичні ініціативи Франції щодо розвитку СПБО, а також французька політика в сфері поглиблення військово-політичної інтеграції в ЄС в період після Ж. Ширака є недостатньо вивченою, особливо у вітчизняній літературі.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячена стаття. Започаткування та розвиток ЄПБО (СПБО) на даний момент принесли обмежені результати, що зумовлено як складністю інтеграції в сфері безпеки, так і різними цілями держав-членів ЄС.

На даному етапі важливе значення для військово-політичної інтеграції в ЄС мають проекти практичного характеру, які направлені на створення в ЄС необхідних органів командування і планування операцій, а також відповідних військових засобів (стратегічні та тактичні транспортні літаки, авіаносці, вертольотоносці тощо). Франція в цьому плані відіграє одну з провідних ролей. Дана стаття направлена в першу чергу на вивчення практичних пропозицій Парижа в цій сфері, які у вітчизняній літературі висвітлені досить фрагментарно.

Метою даної статті є аналіз результатів, яких досягла Франція в процесі військово-політичної інтеграції в ЄС, а також визначення факторів, які перешкоджають подальшому розвитку Спільної політики безпеки і оборони за французьким сценарієм. Для реалізації цієї мети необхідно вирішити наступні завдання: охарактеризувати пропозиції, висунуті Парижем в цій сфері; з'ясувати, які ініціативи Франції реалізуються на практиці; визначити позиції провідних країн ЄС в цьому контексті; розкрити причини повільного розвитку СПБО.

Основні результати дослідження. В своїй стратегії на міжнародній арені Париж бачить Європу в якості необхідного полюсу рівноваги [13] та центру проектування сили. Але Франція визнає, що для посилення ролі ЄС в якості глобального і впливового актора необхідно чимало зробити [14]. В цьому плані надважлива роль належить розвитку автономного європейського військово-політичного механізму, який буде здатним забезпечувати безпеку європейців, а також завдяки якому ЄС зможе виступати активним гравцем в сфері регулювання криз.

Розвиток Європейської політики безпеки і оборони (за редакцією Лісабонського договору – Спільної політики безпеки і оборони – СПБО) був одним з найважливіших пріоритетів Франції як під час останнього головування в ЄС в 2008 р., так і протягом президентства Н. Саркозі. В цьому контексті важливою для Франції була ратифікація Лісабонського договору, яка відкрила перспективу спільної оборони [15, с. 108-109], а також легітимізувала механізм «постійного структурованого співробітництва» в сфері оборони.

Найбільше уваги Франція приділяє збільшенню можливостей ЄС щодо проведення операцій (формування європейських збройних одиниць), оскільки для набуття ЄС статусу глобального міжнародного актора необхідна автономна здатність до проектування сили.

Для збільшення можливостей ЄС в регулюванні криз Франція висунула багато пропозицій, які автор пропонує розглянути детальніше.

Париж виступає за набуття Європейським Союзом здатності розгортати 60 000 людей протягом року на віддаленому театрі дій, які будуть підтримані необхідними військово-

повітряними і військово-морськими силами. Ця мета не є новою, вона вже висувалась для створеного Францією і Німеччиною Єврокорпусу і була підтверджена як «головна мета» на Європейській Раді в Гельсінкі в 1999 р. [16, р. 89].

Франція виступає за те, що Європейський Союз має бути здатним одночасно проводити дві-три операції з підтримки або відновлення миру протягом тривалого часу і декілька менш значних цивільних операцій на різних театрах дії.

Для реалізації цих цілей Париж пропонує виконати наступні завдання.

По-перше, виправити недостатність у засобах проведення операцій на відстані шляхом спільного користування деякими засобами країн-членів, зокрема в ключових сферах: це стосується стратегічних та тактичних транспортних літаків, починаючи з літаків А400М, для чого необхідно створити європейське командування військово-повітряним транспортом; засобів дозаправки у польоті, серед яких можна назвати багатофункціональні літаки франко-британської програми, що конструюються компанією Airbus, а також відповідна американська програма; аеромобільних засобів, з проведенням вдосконалення європейських засобів з опорою на франко-британські та франко-німецькі напрацювання; засобів військово-морської авіації, із залученням авіаносців, вертольотоносців, палубних авіаційних підрозділів та сторожових кораблів [16, р. 89]. Париж наголошує на необхідності покращення оперативної сумісності систем озброєнь, якими користуються держави-члени ЄС та союзники. Також потрібно збільшити можливості ЄС щодо цивільного регулювання криз в тому, що стосується операцій з попередження розгортання криз або їх стабілізації (поліцейські, жандарми, судді та інші представники судової влади, робітники митної служби тощо) [16, р. 90].

По-друге, Франція пропонує збільшити можливості ЄС у передбаченні та аналізі й виступає за спільне користування розвідданими, які необхідні при командуванні та плануванні військових і цивільних операцій ЄС. В цьому плані Париж пропонує визначити теми розвідки спільного інтересу, обмінюватися відкритими документами і даними з супутників, інструкторами і стажерами.

І по-третє, Франція наполягає на зміцненні можливостей ЄС щодо планування і проведення операцій. У Парижі вважають необхідним набуття ЄС постійного і автономного центру стратегічного планування. На даний момент при оперативному плануванні і проведенні операцій ЄС залежить від засобів командування, які можуть йому надати або деякі країни-члени, які мають в своєму розпорядженні відповідні командні структури, або НАТО. Тому необхідно створити власну європейську об'єднану структуру зі стратегічним управлінням у Брюсселі [16, р. 90].

Франція активно виступає за об'єднання європейського ринку озброєнь з метою акумулювання промислових потужностей та витрат на військові дослідження. В цьому контексті Париж пропонує сприяти діяльності Європейського оборонного агентства та Об'єднаної організації з співробітництва в сфері озброєнь (Organisation Conjointe de Coopération en matière d'Armement – OCCAr) [16, р. 92-93]. Останніми роками тема спільного ринку озброєнь виступає предметом багатьох досліджень, особливо серед спеціалістів Інституту безпекових досліджень Європейського Союзу (The European Union Institute for Security Studies) [17]. В рамках даної статті автор не розглядає цю тему. Тим не менш варто зазначити, що британці звинувачують Францію в тому, що, закликаючи до створення спільного ринку озброєнь, Париж намагається просувати інтереси французьких виробників зброї, а не дійсно створювати європейське виробництво зброї [18, р. 173].

Французьке бачення подальшого розвитку СПБО міститься в пропозиціях, які висунув Париж під час свого головування в ЄС в 2008 р.:

- 1) оновлення Європейської стратегії безпеки 2003 р.;
- 2) посилення цивільних і військових засобів для регулювання криз;
- 3) розвиток інструментів Європи оборони;
- 4) посилення партнерств заради миру (з НАТО, Росією, ООН, Африканським Союзом) [19].

Які ж результати були досягнуті Францією на цих напрямках?

Попри проведення безлічі досліджень і міжнародних семінарів щодо розробки нової Європейської стратегії безпеки [4, р. 87], її попередня редакція 2003 р. залишилась майже без змін. Доповідь щодо імплементації Європейської стратегії безпеки від 11 грудня 2008 р. акцентує на викликах, які не були достатньо розкриті в стратегії 2003 р. (кіберзлочинність, енергетична безпека, кліматичні зміни, взаємозв'язок між миром і безпекою та сталим розвитком), в ній багато разів повторюється про необхідність для ЄС мати більш «стратегічний» підхід, але при цьому не визначається яким чином.

Доповідь врешті обмежується закликами до збільшення зусиль для забезпечення безпеки, посиленнями на інші стратегії та програми (наприклад, Гаазька програма 2004 р., Стратегія для зовнішнього виміру правосуддя та внутрішніх справ 2005 р.), а також на деякі механізми (Механізм цивільного захисту, Угода про координацію під час кризи). Однак, в документі лише зазначається про потребу створення необхідних адміністративних структур, фінансових механізмів і систем «на місцях» для розвитку СПБО і не визначається, як чи в які строки відповідні структури будуть створені.

Більших успіхів французам вдалось досягти в тому, що стосується військових здатностей. В 2008 р. були проведені дві зустрічі міністрів оборони країн ЄС в Довілі (1-2 жовтня) та у Брюсселі (10 листопада), результатом яких було прийняття документу «Зобов'язання міністрів оборони щодо розвитку військових потужностей», який потім був підтриманий на Європейській раді у грудні 2008 р. [4, р. 89].

Серед проектів, які будуть створюватись під егідою Європейського оборонного агентства, можна назвати:

- Проект «MUSIS» (Multinational Space-Based Imaging System) – багатонаціональна космічна система отримання зображень для розвідки та спостереження. В цьому проекті беруть участь Бельгія, Греція, Іспанія, Німеччина та Франція, а в 2010 р. до них долучились Польща та Швеція [20]. Система має почати працювати в 2015 р. [21]. Цей проект має посилювати здатність отримувати інформацію завдяки засобам космічної розвідки.

- Прийняття декларації намірів про створення європейського флоту стратегічного повітряного транспорту на основі військово-транспортного літака A400M виробництва Airbus Military та Геркулес C-130 виробництва Lockheed (участь беруть Німеччина, Бельгія, Іспанія, Франція, Греція, Італія, Люксембург, Португалія, Румунія, Нідерланди, Чеська Республіка та Словаччина).

- Розробка майбутнього спостережувального дрону здатного підійматись у повітря з та сідати на палубу кораблів. В проекті задіяні Німеччина, Іспанія, Фінляндія, Франція, Польща, Португалія, Швеція. Метою цього і попереднього проектів є покращення потужностей ЄС щодо проекції сили під час операцій.

Окрім цих ініціатив також були запропоновані промислові та технологічні проекти: промислова і технологічна база європейської оборони (BITDE), яка здатна відповідати потребам країн-членів ЄС та підтримати СЗППБ; розвиток більш тісних зв'язків між Європейським оборонним агентством (EOA) і OCCAr, що дозволить EOA зосередитись на сфері технологій і досліджень тощо [4, р. 90]. В цьому контексті слід згадати про «Пакет оборонних програм» («Defence Package»), який був висунутий Єврокомісією в грудні 2007

р. та який активно просувала Франція під час свого головування в ЄС. Цей пакет стосується європейської оборонної промисловості та містить стратегію і пропозиції щодо інтеграції національних ринків та покращення конкурентоспроможності європейських озброєнь [22, р. 1].

На практичному рівні вже реалізовується спільний європейський проект A400M Atlas, в якому взяли участь Франція, Велика Британія, Німеччина, Іспанія і Туреччина, налагоджена співпраця в космічному секторі (проект Galileo), здійснюється виробництво винищувача Eurofighter спільними зусиллями Німеччини, Британії, Італії та Іспанії. Варто зазначити, що в експертних колах Франції вважають, що суто європейська система безпеки виникне лише тоді, коли в ЄС сформується сучасні конкурентоспроможні замкнені цикли виробництва новітніх технологій озброєнь [23].

Майже всі країни-члени ЄС беруть участь щонайменше в одному з проектів (окрім Ірландії, Австрії, Болгарії, Латвії та Литви). Як вважає Дж. Ховорт, після схвалення розвитку Європи оборони Сполученими Штатами, Польща приєдналася до чотирьох проектів, Румунія та Словенія – до двох, та Естонія і Угорщина – до одного [4, р. 91]. Навіть Британія бере участь в одному з проектів, – у групі військової операції.

На думку Дж. Ховорта, під впливом фінансово-економічної кризи країни-члени ЄС в більшій мірі усвідомлюють зростаючу необхідність об'єднувати свої зусилля щодо оборонних здатностей та оборонної промисловості, хоча протекціоністські заходи ще продовжують заважати створенню дійсно європейської промисловості озброєнь [4, р. 91; 24].

Всі ці проекти та ініціативи потроху розвиваються, проте навіть попри їх ймовірну реалізацію відкритим залишається питання: чи буде ЄС частіше долучатись до регулювання криз як того бажає Париж?

Франції вдалось організувати створення європейської місії з моніторингу в Грузії (EUMM), ЄС долучився до боротьби проти піратства біля берегів Сомалі з місією EU-NAVFOR. В перший раз в історії ЄС представник від Великої Британії – адмірал Ф. Джонс – навіть очолив операцію Аталанта, хоча Лондон неохоче долучається до різних проектів в рамках СПБО.

Проте в ЄС не дійшли згоди щодо операцій в Демократичній Республіці Конго, в Лівії та в Кот-Д'Івуарі, ініціювати які намагалась Франція.

В грудні 2010 р. Франція разом з Німеччиною та Польщею (формат «Веймарського трикутника») адресували Високому представнику ЄС з зовнішніх справ та політики безпеки Кетрін Ештон «Веймарського листа», в якому містяться пропозиції цих країн щодо розвитку СПБО:

- 1) створення постійних органів планування операцій;
- 2) покращення бойових засобів командування і планування;
- 3) інтенсифікація співробітництва між збройними силами держав-членів, особливо в рамках бойових формувань ЄС («EU-Battlegroups»);
- 4) посилення ролі Європейського оборонного агентства в сфері спільного виробництва озброєнь [10, р. 22].

Важливість реалізації цих ініціатив яскраво продемонструвала операція «коаліції бажаючих» в Лівії, яка розпочалась під спільним франко-британським командуванням. Але, оскільки очолювана Францією і Британією операція була на межі провалу (у Парижа та Лондона швидко закінчились високоточні боєприпаси для ВПС, які їм довелось докупувати у США) [8, с. 58], за рішенням Лондонської конференції НАТО 29 березня 2011 р. командування було передано Альянсу.

Влітку 2011 р. країни «Веймарського трикутника» знову висунули пропозиції, які містились у листі до Кетрін Ештон, зокрема про створення оперативного-командного штабу

ЄС для проведення цивільних і військових операцій. Цю ініціативу підтримали Іспанія та Італія. Велика Британія виступила проти, аргументуючи свою позицію тим, що командний штаб ЄС – це дублювання функцій НАТО і зайва витрата грошей [25]. Однак, країни «клубу п'яти» вирішили вдатись до механізму постійного структурованого співробітництва і 2 вересня 2011 р. направили Кетрін Ештон листа з проханням дослідити можливі шляхи створення центру планування та управління цивільними і військовими операціями ЄС [26]. Високий представник запропонувала його створити, але британці висловились проти. На початку зими 2011 р. під час підготовки до Ради міністрів закордонних справ 30 листопада і 1 грудня ця пропозиція перетворилась на предмет суперечки між Лондоном та практично всіма іншими країнами-членами ЄС [5, р. 279]. Французи вважають, що без участі Британії створення цього штабу не є доцільним. Тому «клубом п'яти» було прийнято рішення на певний час залишити ідею створення польового штабу ЄС та зосередитись на інших практичних аспектах (наприклад, питання тактичного групування).

Чому ж не всі країни підтримують Францію у її прагненні розвитку Європи оборони? Чому далеко не всі пріоритети Парижа в цій сфері реалізуються?

Як видно із висунених Францією пропозицій та ініціатив, найголовнішим пріоритетом в рамках СПБО для Парижа є розвиток здатностей ЄС у кризовому регулюванні, хоча, як зазначає П. Рікер, спочатку головною метою СПБО для Франції була спільна оборона [2, р. 14-15].

Якщо в плані спільної оборони можливі обмежені зрушення, про що свідчать положення про спільну оборону Лісабонського договору, то далеко не всі країни підтримують пропозиції Парижа щодо розвитку потужностей ЄС в кризовому регулюванні. Як вважає Ф. Терпан, більшість держав-членів ЄС не бажають бачити лідером СЗППБ (Спільної зовнішньої політики та політики безпеки) і СПБО Францію, оскільки вони побоюються, що потрібно буде захищати не європейські інтереси, а французькі інтереси [3, р. 14]. Партнери Франції по ЄС не хочуть бути втягненими в операції у колишніх французьких колоніях, де Париж продовжує захищати свої політичні амбіції та економічні інтереси. Франція сприймається іншими членами ЄС як країна, що використовує європейську політичну уніфікацію з метою збільшити свою силу [3, р. 15].

Іншою важливою причинною повільного розвитку СПБО, в тому числі щодо французьких ініціатив, є необхідність значного збільшення фінансових витрат на військові потреби, до чого більшість країн ЄС не готова. А з розгортанням фінансово-економічної кризи в світі та в Європі ця проблема значно посилилась, деякі експерти навіть заговорили про «демлітаризацію» Європи [11, р. 16-19].

Третьою причиною слабкої підтримки французьких пропозицій в сфері розвитку СПБО є орієнтація багатьох країн ЄС в сфері безпеки на НАТО і США. Серед таких країн перш за все необхідно назвати Велику Британію, адже від її позиції залежить розвиток багатьох безпекових ініціатив Франції, що зумовлено військовим потенціалом цієї країни. Просування СПБО Францією, яка до того ж мала «не інтегрований» статус в НАТО, сприймалось багатьма «атлантистами» як альтернатива Альянсу, тому вони неохоче зустрічали різні ініціативи Франції в цій сфері. В Парижі сподівались, що повернення Франції до військових структур НАТО сприятиме розвитку Європи Оборони, однак на даному етапі він відбувається досить повільно через зазначені вище причини.

На думку Ф. Шаріойна, роль ЄС в кризовому регулюванні, ймовірно, буде обмежена цивільним виміром, до того ж, такий варіант влаштовує багатьох членів ЄС [1, р. 58].

Також серед причин повільного розвитку як СПБО, так і СЗППБ можна назвати невизначеність чітких цілей цих політик [9, р. 194]. Кожна держава по-різному бачить го-

ловне призначення СЗППБ і СПБО, а ця неузгодженість стає перешкодою для вирішення всіх інших проблемних питань в цих сферах.

В цьому плані в першу чергу варто зазначити про позицію Німеччини. Берлін в цілому підтримує ініціативи Франції щодо просування СПБО, про що свідчать пропозиції «Веймарського трикутника», а також інші спільні франко-німецькі заяви та декларації [11, р. 10]. Проте ці країни мають різні цілі на міжнародній арені та відповідно різне бачення головної мети СПБО/СЗППБ. Якщо Париж має певні глобальні амбіції та прагне до лідерства в Середземномор'ї та в Африці, що відповідно передбачає проведення активної безпекової політики в цих регіонах, то Берлін в меншій мірі претендує на статус міжнародного актора, а його безпекова політика є більш євроцентричною [11, р. 13].

Іншою перешкодою на шляху до розвитку СПБО є позиція Німеччини щодо використання військової сили, що пояснюється історією розвитку німецької держави в часи «холодної війни» [9, р. 195; 27]. В кризовому регулюванні Берлін віддає пріоритет економічним, дипломатичним та іншим видам засобів. Франція ж сподівалась, що з часом Німеччина стане більш рішучою щодо використання сили під час конфліктів, можливо не в такій формі, яка є характерною для Франції, однак принаймні не буде активно виступати проти проведення операцій під егідою ЄС [11, р. 9]. І якщо певні зрушення в цьому плані інколи зустрічаються [11, р. 12-13], в цілому позиція Німеччини щодо використання сили не змінилась, що яскраво проявилось під час обговорення лівійських подій в ЄС, коли Берлін виступив різко проти проведення операції під егідою ЄС.

«Природнім» союзником Франції у СПБО може стати Велика Британія. Безпекова політика цих двох держав багато в чому будується на однакових принципах [12, р. 11-13], і Британія, на відміну від Німеччини, більш схильна до використання збройної сили для захисту власних інтересів. Нагадаємо, що ЄПБО була започаткована саме на франко-британському саміті в Сен-Мало в 1998 р. [6, с. 40]. Однак, британське бачення архітектури європейської безпеки відрізняється від французького. Лондон розглядає СПБО як практичний інструмент підтримання європейської та світової безпеки при збереженні трансатлантичної солідарності, в той час як Париж набуття власного військового потенціалу ЄС пов'язує з можливістю становлення ЄС як одного з акторів мультиполярного світу [7, с. 173]. Тому Британія завжди знаходилась осторонь або відкрито виступала проти різноманітних ініціатив в рамках СПБО [6, с. 40-41].

В 2010 р. у відносинах Парижа та Лондона відбулась надзвичайна подія – підписання договорів про військове співробітництво. За першим документом вони домовились про створення спільних експедиційних сил, посилення військово-морської та військово-повітряної взаємодії, спільну розробку та закупівлю нового покоління безпілотних літальних апаратів і співпрацю у космічній сфері. Другий договір передбачає об'єднання зусиль у підтриманні ядерного потенціалу та розвитку ядерних технологій (інтеграція відповідних лабораторій) [28]. Однак, на відміну від Декларації Сен-Мало, метою якої був розвиток Європи оборони, франко-британські угоди 2010 р. спрямовані на підтримку національних здатностей до проектування сили [12, р. 5].

Ці угоди виступають викликом для Європи оборони, оскільки мають яскраво виражений міжурядовий характер. Низка експертів погоджується, що вони є не «додатком» до СПБО, а його альтернативою [5, р. 275], що може ще більше загальмувати розвиток військово-політичної інтеграції в ЄС.

Але варто зазначити, що рішення Франції та Британії про необхідність укладання двосторонньої угоди в сфері безпекової політики було продиктоване визнанням того факту, що обидві країни зможуть підтримувати претензії на статус глобальної сили лише в тому ви-

падку, якщо вони об'єднають зусилля та ресурси [12, р. 21]. В цьому контексті, на думку автора, ці угоди варто розглядати як можливість для СПБО, а ні як виклик, адже на фоні загальної демілітаризації в Європі Париж і Лондон спромоглись залишити свої суперечності в минулому і прагматично підійти до вирішення проблеми збереження військової потужності своїх збройних сил, що є перевагою для СПБО у довгостроковій перспективі (навіть попри їхній міжурядовий характер).

На даному етапі більшість європейських країн зменшує військові витрати через бюджетні труднощі та покладаються на НАТО і США в безпековій сфері. Тому з великим занепокоєнням вони сприймають переорієнтацію США з Європи на Азію [12, р. 37], адже це означає необхідність більше інвестувати у власну безпеку.

Висновки. Пріоритетом Франції в подальшому розвитку СПБО є набуття ЄС військових потужностей для проведення операцій з врегулювання криз. В цьому плані Париж запропонував конкретні проекти, деякі з яких успішно здійснюються. Це обумовлено усвідомленням іншими державами-членами необхідності поглиблення військово-політичної інтеграції на фоні переорієнтації США на Азію та в умовах фінансово-економічної кризи, яка змусила переважну більшість держав ЄС зменшити свої оборонні бюджети. Проте європейські країни здебільшого не підтримують ініціативи Парижа щодо проведення військових операцій під егідою ЄС, особливо в колишніх колоніях Французької Республіки. Головною причиною повільного розвитку СПБО (а також СЗППБ) виступає невизначеність її чіткої кінцевої мети. Держави ЄС по-різному сприймають її призначення. Це концептуальне протиріччя особливо яскраво відображається у позиціях провідних членів ЄС – Франції, Німеччини та Великої Британії. На даному етапі вирішення цієї проблеми, ймовірно, не видається можливим, принаймні у французькому варіанті. Тому держави-члени ЄС зосередились на створенні спільних практичних проектів у військовій сфері, а також здійснюють спроби інтегрувати європейський ринок озброєнь, що є перспективною темою для дослідження, особливо у вітчизняній науковій літературі.

Список використаної літератури

1. Charillon F. La France peut-elle encore agir sur le monde? – Paris: Armand Colin, 2010. – 192 p.
2. Rieker P. From Common Defence to Comprehensive Security: Towards the Europeanization of French Foreign and Security policy / P. Rieker [Electronic resource] // Norwegian Institute of International Affairs Paper. – № 691. – 2005. – 23 p. – Accessible at: <http://www.isn.ethz.ch>.
3. Terpan F. The Europeanization of the French Defence Policy / F. Terpan [Electronic resource] // Fourth Pan-European Conference. – University of Latvia, Riga. – 25-27 September 2008. – 19 p. – Accessible at: <http://www.jhubc.it/ecpr-riga/virtualpaperroom/113.pdf>.
4. Howorth J. Quelles avancées pour la Politique européenne de sécurité et de défense? // Annuaire français de relations internationales. – 2009. – Volume X. – P. 85-95.
5. Howorth J. La France, la Libye, la PSDC et l'OTAN // Annuaire français de relations internationales. – 2012. – Volume XIII. – P. 271-284.
6. Шаповалова О. І. Європейська політика безпеки і оборони у комплексі європейської політики Франції // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – Вип. 76, ч. II. – 2008. – С. 38-47.
7. Шаповалова О. І. Франко-британське співробітництво в процесі становлення європейської політики безпеки і оборони // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – Вип. 76, ч. II. – 2008. – С. 170-174.

8. Авраменко В. В. Трансатлантичне партнерство Франції та США після реінтеграції Екзагону до військових структур НАТО // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2012. – Вип. 107, ч. II. – С. 55-60.
9. Meimeth M., Göler D. Europe's Role in World Politics. Diverging Concepts in France and Germany// *Ritsumeikan Law Review*. – № 28. – 2011. – P. 191-201.
10. Clouet L.-M., Marchetti A. Incertitudes sur la PSDC. Une nécessaire réflexion franco-allemande// *Visions franco-allemandes*. – № 19. – Juillet 2011. – 27 p.
11. Major C. La France, l'Allemagne et la défense européenne: pour plus de pragmatisme et moins de pathos // *Visions franco-allemandes*. – № 20. – Janvier 2013. – 33 p.
12. Jones B. Franco-British military cooperation: a new engine for European defence? // *EU Institute for Security Studies Occasional Paper*. – February 2011. – № 88. – 49 p.
13. Discours du Président de la République, M. Nicolas Sarkozy, sur la politique étrangère [Ressource électronique] / Paris, 27 août 2007. – Disponible sur: http://www.lemonde.fr/societe/article/2007/08/27/le-discours-de-politique-etrangere-de-m-sarkozy-integralite_947776_3224.html.
14. Discours du Président de la République, M. Nicolas Sarkozy, à la XVIIIème Conférence des Ambassadeurs [Ressource électronique] / Paris, 25 août 2010. – Disponible sur: <http://www.ambafrance-cg.org/Le-discours-du-president-Sarkozy-a>.
15. Миронова М. А. Наслідки ратифікації Лісабонського договору для Спільної безпекової та оборонної політики ЄС // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – Вип. 88, Ч. II. – 2010. – С. 106-113.
16. Défense et Sécurité nationale: le Livre blanc. Rapport officiel. – Paris : La documentation Française, 2008. – 357 p.
17. Aalto E., Keohane D., Mölling Ch., de Vaucorbeil S. Towards a European Defence Market// *EU Institute for Security Studies Chaillot Paper*. – November 2008. – № 113. – 121 p.
18. Cogan Ch. Washington, Sarkozy, and the Defence of Europe// *European Political Science*. – № 9. – 2010. – P. 165-175.
19. Déclaration de M. Jean-Pierre Jouyet, secrétaire d'Etat aux affaires européennes, sur les grandes orientations françaises pour la relance de l'Europe de la défense [Ressource électronique] / Paris, 3 juin 2008. – Disponible sur: <http://discours.vie-publique.fr/texte/083001783.html>.
20. Poland and Sweden express the intention to join the Multinational Space-Based Imaging System Programme [Electronic resource] // *European Defence Agency News*. – Brussels, 28 June 2010. – Accessible at: https://www.eda.europa.eu/info-hub/news/2010/06/27/Poland_and_Sweden_express_the_intention_to_join_the_Multinational_Space-Based_Imaging_System_Programme.
21. Multinational Space-Based Imaging System (MUSIS), Europe [Electronic resource] // *Army-technology.com*. – Accessible at: <http://www.army-technology.com/projects/multinational-space-based-imaging-system-musis-europe/>.
22. Mampaey L., Tudosia M. Le «Paquet défense» de la Commission européenne: Un pas risqué vers le «marché» européen de l'armement [Ressource électronique] // *Note d'Analyse du GRIP*. – 25 juin 2008. – 13 p. – Disponible sur: http://www.grip.org/sites/grip.org/files/NOTES_ANALYSE/2008/NA_2008-06-25_FR_L-MAMPAEY_M-TUDOSIA.pdf.
23. Лазарева А. Зараз або ніколи. Об'єднана Європа потребує спільної безпекової та оборонної стратегії [Електронний ресурс] // *Тижень.ua*. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/World/75204>.
24. Darnis J.-P. et al. Lessons learned from European defence equipment programmes// *EU Institute for Security Studies Occasional Paper*. – October 2007. – № 69. – 37 p.

25. UK snubs Ashton over EU military headquarters [Electronic resource] // EUobserver. – Brussels, 19 July 2011. – Accessible at: <https://euobserver.com/defence/32639>.
26. No permanent structured cooperation without London [Electronic resource] // Les marchés. – 27 September 2011. – Accessible at: <http://www.lequotidienlesmarches.fr/no-permanent-structured-cooperation-without-london-artb313803-13.html>.
27. Göler D., Jopp M. L'Allemagne, la Libye et l'Union européenne // Politique étrangère. – № 2. – 2011. – P. 417-428.
28. Їжак О. Антанта з розрахунку [Електронний ресурс] // Дзеркало тижня. Україна. – Режим доступу: http://gazeta.dt.ua/POLITICS/antanta_z_rozrahunku.html.

COMMON SECURITY AND DEFENCE POLICY: FRENCH VISION

Mudrytska K. O.

Ph. D. student at Department of International Relations and Foreign Policy of the Institute of International Relations of Kyiv National Taras Shevchenko University.

Scientific supervisor: Doctor of History, Professor Manzhola V. A.

Abstract. *This article covers French proposals concerning further development of CSDP, the outcomes of implementation of these initiatives, as well as obstacles which hamper the intensification of political and military integration in the EU according to the French scenario. It also defines the CSDP's role in the Paris strategy of European integration and objectives that France sets for itself in this direction. Outlined are the main realistic projects within the CSDP which Paris stood for and which are gradually come true. Analysed are positions of other EU member states concerning French version of CSDP development. The author pays special attention to the German and British positions in this context. Berlin favours as a whole initiatives from Paris in the field of political and military EU integration, but German vision of further development of CSDP differs from the French one in terms of concept. London always stood aside initiatives within the CSDP in a certain way, whereas Britain prefers NATO and considers CSDP as an additional practical instrument. The article also outlines prospects of further development of CSDP.*

Key words: *France, EU, CSDP, military means, crisis management, Germany, Great Britain.*

References

1. Charillon F. La France peut-elle encore agir sur le monde? – Paris: Armand Colin, 2010. – 192 p.
2. Rieker P. From Common Defence to Comprehensive Security: Towards the Europeanization of French Foreign and Security policy / P. Rieker [Electronic resource] // Norwegian Institute of International Affairs Paper. – № 691. – 2005. – 23 p. – Accessible at: <http://www.isn.ethz.ch>.
3. Terpan F. The Europeanization of the French Defence Policy / F. Terpan [Electronic resource] // Fourth Pan-European Conference. – University of Latvia, Riga. – 25-27 September 2008. – 19 p. – Accessible at: <http://www.jhubc.it/ecpr-riga/virtualpaperroom/113.pdf>.
4. Howorth J. Quelles avancées pour la Politique européenne de sécurité et de défense? // Annuaire français de relations internationales. – 2009. – Volume X. – P. 85-95.
5. Howorth J. La France, la Libye, la PSDC et l'OTAN // Annuaire français de relations internationales. – 2012. – Volume XIII. – P. 271-284.
6. Shapovalova O. Y. Evropeyska polityka bezpeky i oborony u kompleksi evropeyskoi polityky Frantsii // Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn. – Vyp. 76, ch. II. – 2008. – S. 38-47.
7. Shapovalova O. Y. Franko-brytanske spivrobotnytstvo v protsesi stanovlennya evropeyskoi polityky bezpeky i oborony // Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn. – Vyp. 76, ch. II. – 2008. – S. 170-174.
8. Avramenko V. V. Transatlantychne partnerstvo Frantsii ta SSHA pislya reintegratsii Ekgagony do viys'kovykh struktur NATO // Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn. – Vyp. 107, ch. II. – 2012. – S. 55-60.
9. Meimeth M., Göler D. Europe's Role in World Politics. Diverging Concepts in France and Germany // Ritumeikan Law Review. – № 28. – 2011. – P. 191-201.

10. Clouet L.-M., Marchetti A. Incertitudes sur la PSDC. Une nécessaire réflexion franco-allemande // Visions franco-allemandes. – № 19. – Juillet 2011. – 27 p.
11. Major C. La France, l'Allemagne et la défense européenne: pour plus de pragmatisme et moins de pathos // Visions franco-allemandes. – № 20. – Janvier 2013. – 33 p.
12. Jones B. Franco-British military cooperation: a new engine for European defence? // EU Institute for Security Studies Occasional Paper. – February 2011. – № 88. – 49 p.
13. Discours du Président de la République, M. Nicolas Sarkozy, sur la politique étrangère [Ressource électronique] / Paris, 27 août 2007. – Disponible sur: http://www.lemonde.fr/societe/article/2007/08/27/le-discours-de-politique-etrangere-de-m-sarkozy-integralite_947776_3224.html.
14. Discours du Président de la République, M. Nicolas Sarkozy, à la XVIIIème Conférence des Ambassadeurs [Ressource électronique] / Paris, 25 août 2010. – Disponible sur: <http://www.ambafrance-cg.org/Le-discours-du-president-Sarkozy-a>.
15. Myronova M. A. Naslidky ratyfikatsii Lisabons'kogo dogovory dlya Spil'noi bezpekovoi ta oboronnoi polityky ES // Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn. – Vyp. 88, ch. II. – 2010. – S. 106-113.
16. Défense et Sécurité nationale: le Livre blanc. Rapport officiel. – Paris: La documentation Française, 2008. – 357 p.
17. Aalto E., Keohane D., Mölling Ch., de Vaucorbeil S. Towards a European Defence Market // EU Institute for Security Studies Chaillot Paper. – November 2008. – № 113. – 121 p.
18. Cogan Ch. Washington, Sarkozy, and the Defence of Europe // European Political Science. – № 9. – 2010. – P. 165-175.
19. Déclaration de M. Jean-Pierre Jouyet, secrétaire d'Etat aux affaires européennes, sur les grandes orientations françaises pour la relance de l'Europe de la défense [Ressource électronique] / Paris, 3 juin 2008. – Disponible sur: <http://discours.vie-publique.fr/texte/083001783.html>.
20. Poland and Sweden express the intention to join the Multinational Space-Based Imaging System Programme [Electronic resource] // European Defence Agency News. – Brussels, 28 June 2010. – Accessible at: https://www.eda.europa.eu/info-hub/news/2010/06/27/Poland_and_Sweden_express_the_intention_to_join_the_Multinational_Space-Based_Imaging_System_Programme.
21. Multinational Space-Based Imaging System (MUSIS), Europe [Electronic resource] // Army-technology.com. – Accessible at: <http://www.army-technology.com/projects/multinational-space-based-imaging-system-musis-europe/>.
22. Mampaey L., Tudosia M. Le «Paquet défense» de la Commission européenne: Un pas risqué vers le «marché» européen de l'armement [Ressource électronique] // Note d'Analyse du GRIP. – 25 juin 2008. – 13 p. – Disponible sur: http://www.grip.org/sites/grip.org/files/NOTES_ANALYSE/2008/NA_2008-06-25_FR_L-MAMPAEY_M-TUDOSIA.pdf.
23. Lazareva A. Zaraz abo nikoly. Ob'ednana Evropa potrebye spil'noi bezpekovoi ta oboronnoi strateguii [Elektronnyi resurs] // Tyzhden'.ua. – Rezhim dostypu: <http://tyzhden.ua/World/75204>.
24. Darnis J.-P. et al. Lessons learned from European defence equipment programmes // EU Institute for Security Studies Occasional Paper. – October 2007. – № 69. – 37 p.
25. UK snubs Ashton over EU military headquarters [Electronic resource] // EUobserver. – Brussels, 19 July 2011. – Accessible at: <https://euobserver.com/defence/32639>.
26. No permanent structured cooperation without London [Electronic resource] // Les marchés. – 27 September 2011. – Accessible at: <http://www.lequotidienlesmarches.fr/no-permanent-structured-cooperation-without-london-artb313803-13.html>.
27. Göler D., Jopp M. L'Allemagne, la Libye et l'Union européenne // Politique étrangère. – № 2. – 2011. – P. 417-428.
28. Yizhak O. Antanta z rozrahunku [Elektronnyi resurs] // Dzerkalo tuzhnya. Ukraina. – Rezhim dostypu: http://gazeta.dt.ua/POLITICS/antanta_z_rozrahunku.html.

ОБЩАЯ ПОЛИТИКА БЕЗОПАСНОСТИ И ОБОРОНЫ: ФРАНЦУЗСКОЕ ВИДЕНИЕ

Мудрицкая К. А.

Аспирантка кафедры международных отношений и внешней политики Института международных отношений Киевского национального университета имени Тараса Шевченко.

Научный руководитель: доктор исторических наук, профессор Манжола В. А.

Аннотация. В статье рассматриваются предложения Франции касательно дальнейшего развития ОПБО, результаты реализации этих инициатив, а также препятствия, которые мешают углублению военно-политической интеграции в ЕС по французскому сценарию. Определена роль ОПБО в евроинтеграционной стратегии Парижа и цели, которые ставит перед собой Франция в этом направлении. Обозначены основные практические проекты в рамках ОПБО, за которые активно выступал Париж и которые постепенно реализовываются. Проанализированы позиции других государств-членов ЕС касательно французского варианта развития ОПБО, особое внимание среди которых уделено Германии и Великобритании. Берлин в целом поддерживает инициативы Парижа в сфере военно-политической интеграции в ЕС, но немецкое видение дальнейшего развития ОПБО в концептуальном плане отличается от французского. Лондон всегда определенным образом находился «в стороне» инициатив в рамках ОПБО, поскольку отдает приоритет НАТО, а ОПБО рассматривает как дополнительный практический инструмент. В статье также обозначены перспективы дальнейшего развития ОПБО.

Ключевые слова: Франция, ЕС, ОПБО, военные средства, кризисное регулирование, Германия, Великобритания.